

SUDJELOVANJE OČEVA/MUŠKARACA U ODGOJU DJETETA

Helena Burić - Pučko otvoreno učilište "Korak po korak", Zagreb

Danas u predškolskom odgoju iznimnu pažnju posvećujemo partnerstvu s roditeljima. Važna, no često neiskorištena strategija partnerstva s roditeljima jest uključivanje očeva ili drugih bi-tnih muških uzora. Jesu li u pitanju predrasude o nevoljkosti suradnje očeva? Kad se muškarci aktivno uključe, mogu pozitivno utjecati na mnoge aspekte dječjeg razvoja. Predrasude idu i dalje. Pri odabiru zanimanja, često smo svjedoci raznih stereotipa. Ne iznenađuje da je među njima i ideja koja se odnosi na viđenje primjerenosti spola određenom poslu.

Jensen (1996.) ističe: "Jedna od zapreka većoj participaciji muških u odgoju djece jest mit - odgoj djece nije muški posao". Goldschmidt i Jackson (1994.) su možda na tragu odgovoru kad kažu kako je zapravo glavna zapreka tome da je muškarac u dječjem vrtiću tek odnedavno, uvriježeni mit da samo žena zna kako promatrati i poučavati malu djecu, i da jedino žena može biti nježna i brižna.

Unatoč porastu interesa za izjednačavanjem radnih mjesta u ovom području, još uvijek je teško pronaći muške odgojitelje u radu s djecom, osobito s onom mlađom od 3 godine.

Europska unija je u svom recentnom "Zelenom dokumentu socijalne politike" identificirala da: *"Podjela utemeljena na spolu u obitelji i na radnom mjestu nosi odgovornost za, ne samo prisilu koju trpi žena, nego također za depri-vaciju muškarca u emocionalnom smislu, a rezultira u njezi i razvoju djece."*

Koji su razlozi da su muškarci početkom 21. stoljeća tako slabo zastupljeni u tom kritičnom i važnom stadiju dječjeg razvoja i učenja, kad istraživanja pokazuju da:

- su mala djeca na dobitku ako doživljavaju potporu, ohrabrivanje i odgoj osobnosti i sposobnosti u odnosu i s muškim i ženskim modelima uloga,
- je muški aspekt uključivanja za mnoge prepoznat kao značajan, pa Hanckock naglašava kako je važno *"pomaganje u nudenju alternativnih uloga modela djece i ohrabrivanje veće participacije muškaraca u obitelji i spolnoj jednakosti."*

Objašnjenja koja možemo ponuditi nalaze se u ukorijenjenom stereotipu o ulozi muškarca u radu s djecom predškolske dobi, te u nedostatku kvalificiranih muških odgojitelja.

Mali postotak muškaraca u vrtićima i djeci orijentiranim ustanovama dio je nacionalnog problema koji se reflektira i uključuje spolnu diskriminaciju na tržištu rada.

Jensen (1996.) ističe:
"Jedna od zapreka većoj participaciji muških u odgoju djece jest mit - odgoj djece nije muški posao".

Hrvatska treba kampanju poput one u Viborgu u Danskoj 1994. god., nazvanu "Djeca također trebaju i

muškarce" (kampanja povezana s Ministarstvom zapošljavanja i rada, sinhronizirana akcija u koju su uključeni i mediji). Cilj akcije je povećati udio muškog stručnog osoblja u dječjim jaslicama na

33% do 2005. god. U Kalmaru u Švedskoj provodi se akcija pod nazivom: "Dođite u jasllice, vi muški!"

Ova akcija govori da je uloga muškarca važna u razvoju djece, ali da je uloga i važnost žena također iznimno bitna. Djeca trebaju biti sposobna za interakcije i s muškim i ženskim odgojiteljima.

Perry Gould nam na temelju dva primjera pokazuje kako djeca s vremenom mijenjaju ponašanja kad se radi o muškim odgojiteljima, navodeći uz to i radove Hughesa, Hancocka i Jensena kao argumente: "...važnost pozitivne uloge muškog modela u dječjim jasllicama za dobrobit je života malog djeteta u cijelosti."

Priča o dječaku Barryju, 2 god. 4mj., i djevojčici Sarah, 2 god. 2 mj., govori kako su oboje djece na dobitku ako im pružimo mogućnosti da izgrađuju svoja iskustva i ostvaruju svoje odnose s muškim osobljem u jasllicama. Oboje djece moglo je već u svojoj ranoj dobi prepoznati i naučiti da muški odgojitelji mogu biti nježni i brižni jednako dobro kao i žene, i da je za muškarca spolno primjereno da radi s malom djecom.

Ističe se da kao profesionalci moramo micati barijere o ovom problemu i nuditi takve modele u kojima će djeca biti u kontaktu i s muškarcima.

Ono što je ovdje najvažnije, jest to da roditelji vide muške odgojitelje učinkovitima i profesionalnima u radu s djecom, čak i kad su možda bili početno rezervirani glede njihove uloge. Oni vrlo brzo procjenjuju i vrednuju da muškarci mogu biti odgojitelji u jasllicama.

Nedavna studija McBride i Lin otkriva kako većina ispitanih samohranih majki tvrdi da njihova

djeca imaju redovne i učestale odnose sa svojim ocem ili drugim muškim uzorom, usprkos velikom broju obitelji s jednim roditeljem koje su sudjelovale u programu. Ova činjenica mijenja uvriježenu predrasudu o tome kako ni jedan otac djece iz siromašnih i rizičnih okruženja ne sudjeluje u odgoju djece. Ovaj mit se proširio u sve pore napore u poticanju razvoja programa za aktivno uključivanje očeva ili drugih muških uzora.

KAKO UKLJUČITI OČEVE/MUŠKARCE?

S obzirom na podršku pojačanom sudjelovanju roditelja u odgoju i obrazovanju djece te na pozitivne doprinose koje muškarci mogu dati razvoju djece, važno je ciljano se obratiti očevima i drugim važnim muškarcima u naporima za uključivanje roditelja u predškolske programe. Kako uključiti muškarce?

Da biste uključili očeve, možete:

- Planirati specijalne događaje orijentirane na muškarce. Pozovite djecu i njihove očeve ili druge muškarce važne u njihovu životu na aktivnost ili događaj isplaniran samo za njih.
- Upitajte muškarce na koji bi način voljeli pomoći programu.
- Pozovite dva oca da dođu zajedno na sastanak ili u SDB, kako bi jedan drugome bili podrška.
- Planirajte društvene događaje "samo za muškarce", na kojima će očevi moći razmijeniti ideje i govoriti o svojoj djeci.
- Ponudite roditeljske sastanke samo za muškarce, koje će voditi muškarci.
- Naglasite u kojim se sve aktivnostima očevi mogu pridružiti svojoj djeci.
- Odredite jutro kad će očevi i ostali muškarci biti pozvani u SDB prije no što odu na posao.
- Pozovite muškarce koji dovedu svoju djecu da uđu i malo se zadrže. To bi mogao postati poseban trenutak i za očeve i za djecu.

Od samog početka planirajte posjete, roditeljske sastanke i druge aktivnosti za vrijeme kad očevo mogu sudjelovati. Uključite ih u sve diskusije. Pitajte ih o djetetu. Poruke i pozive koje šaljete po djeci, adresirajte i na oca i na majku. Ukoliko izvješće o djetetovom napredovanju treba potpisati, neka ga potpišu i otac i majka. Time ćete ocu reći: "Vi ste nam važni."

McBride i njegovi suradnici (McBride, Obuchowski i Rane, 1996.) odredili su nekoliko ključnih točaka o kojima treba voditi računa pri implementaciji programa uključivanja roditelja - očeva:

1. BUDITE SPECIFIČNI U ODREĐIVANJU CILJEVA

Odgovitelji moraju izričito odrediti razloge zbog kojih razvijaju inicijative za uključivanje roditelja - očeva. Prije nego što razviju takve inicijative, odgovitelji se moraju zapitati zašto smatraju da su takvi napori važni i kako to može poboljšati njihove usluge djeci i obiteljima. Poticanje muškog sudjelovanja pruža jasne koristi za djecu, njihove obitelji i programe općenito. Usredotočite li se na muško sudjelovanje jer je to trenutno "vruće" socijalno pitanje, vjerojatnije je da će takvi napori nestati čim se pojavi sljedeće veliko pitanje.

2. PRIZNAJTE POSTOJANJE OTPORA INICIJATIVAMA

Neće se svi oduševiti inicijativom za uključivanje očeva i drugih bitnih muškaraca. Nedostatak muškog sudjelovanja u odgoju djece i "odgovornog" očinskog ponašanja često se navodi kao jedan od glavnih razloga za kasnije neuspjehe djece. Mnogi ljudi će se pitati zašto bi trebalo usmjeravati resurse na te muškarce koji se smatraju jednim od glavnih uzroka problema s kojima se djeca suočavaju. Stoga je važno osmisliti dobro opravdanje za razvoj takvih inicijativa, koje jasno možete predočiti tim skupinama.

3. PREPOZNAJTE BITNE MUŠKE UZORE

Podaci dobiveni istraživanjem ukazuju na to da djeca koja odrastaju u siromašnim domovima i s jednim roditeljem često imaju redovne i dosljedne odnose s očinskom figurom, premda to nije nužno njihov biološki otac. Usredotoče li se naponi na biološke očeve, isključit će se veliki broj muškaraca koji igraju važne uloge u životima te djece. Ključna zadaća odgojitelja bit će odrediti koji su to muškarci važni u životima djece kako bi se inicijative mogle usmjeriti na njih.

4. OSIGURAJTE STRUČNO USAVRŠAVANJE I POTPORU ODGOJITELJA

Većina odgojitelja ima malo formalnog i stručnog obrazovanja u području uključivanja roditelja. To se osobito odnosi na područje muškog sudjelovanja u predškolskom programu. želite li da takvi napori uspiju, odgojitelji će morati proći kroz stručno i praktično obrazovanje koje će im omogućiti da razviju bazu znanja iz koje mogu razvijati i primjenjivati inicijative zamišljene da potaknu muško sudjelovanje u njihovim programima.

5. OBRAZUJTE ODGOJITELJICE ZA PRIHVAĆANJE MUŠKOG SUDJELOVANJA

Premda bi bilo poželjno imati muško osoblje koje će pružiti vodstvo u inicijativama zamišljenima da potaknu muško sudjelovanje u predškolskim programima, takva očekivanja nisu uvijek realistična, jer su većina stručnjaka u ovom području žene. Žene mogu imati uspjeha u takvim naporima, ali moraju priznati i iskoristiti specifične prednosti koje muškarci donose u područje roditeljstva i biti svjesne razlika u načinu na koji muškarci i žene prilaze roditeljstvu i interakciji s djecom.

6. NEMOJTE ZANEMARITI MAJKE

Istraživanja pokazuju da su majke često zaštitnice "teritorija" svoje djece u odnosu na očeve i druge važne muške uzore. Kad odgojitelji razvijaju inicijative za poticanje muškog sudjelovanja, ne smiju to činiti nauštrb napora usmjerenih na majke. U razvoju tih akcija majke moraju sudjelovati od samog početka. Trebaju osvijestiti razloge zbog kojih se ulažu naponi u razvoj takvih aktivnosti, te znati kako će one i njihova djeca profitirati od toga. Privlačenje podrške i sudjelovanja majki u razvoju takvih inicijativa može pomoći i osigurati uspjeh takvih inicijativa.

7. BUDITE STRPLJIVI

Kao i sa svakom drugom inicijativom, odgojitelji moraju biti strpljivi u svojim naporima da potaknu muško sudjelovanje u svojim programima. Ključ za uspjeh tih napora jest u stvaranju okruženja koje je naklonjeno muškarcima, koje onda vodi do kulture muškog sudjelovanja u programu. No izgradnja takve kulture je dugotrajan proces, te odgojitelji ne bi smjeli očekivati previše i prebrzo. Trebali bi početi polako i graditi na svojim uspjesima.

8. NE OTKRIVAJTE "TOPLU VODU"

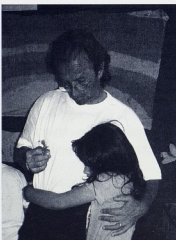
Mnogi predškolski programi već imaju razvijene strategije razvoja partnerstva s roditeljima. Pri razvijanju inicijativa za muško sudjelovanje, odgojitelji bi prvo trebali evaluirati strategije partnerstva s roditeljima koje već postoje, i istražiti kako bi se njih moglo prilagoditi specifičnim potrebama - aktivnijem uključivanju očeva i drugih bitnih muških uzora u životu djeteta.

Još bih htjela navesti jedan problem o kojem se

nedovoljno razmišlja pri projektiranju dječjih vrtića. Mnogi vrtići nisu planirani kao tradicionalna "miješana" radna mjesta, poput ureda ili



tvornica. Oni su obično projektirani tako da u praksi zadovoljavaju potrebe odraslih žena i nezgodno je zbog privatnosti žena ako se tu nađe muškarac (npr. toaletni prostor, garderoba).



Također, mnoge zgrade su dizajnirane tako da u obzir nisu uzete potrebe muških odgojitelja, njihovi interesi, uključujući područja za istraživanje,

rad u drvetu i sl., zapravo sve što može pomoći odgojiteljima, i muškim i ženskim, da ponude djeci široke mogućnosti učenja. U vrtiću je sustav vrlo često promišljan "anti - muški"!

ZAKLJUČAK

Jedna od najvažnijih zadataka odgojitelja, bilo muških, bilo ženskih, jest omogućiti djeci

učenje iz neposrednog iskustva. Onemogućavanje tog učenja stereotipnim idejama poput ovih udaljava nas od humanističko-razvojnog pristupa. Mi predstavljamo model učenja djeci, te je naša zadaća da djeca pojam brige i odgoja osjete i kao muški i kao ženski posao - djeca trebaju biti ohrabrena svojim neposrednim iskustvom kako bi razumjela zašto je to tako. Tako će shvatiti i ulogu muškog odgojitelja kao modela u jasicama i

vrtiću. Uspješno razrješavanje ovih problema pružit će predškolskim programima solidne temelje na kojima će moći izgrađivati i primjenjivati inicijative za roditeljsko sudjelovanje namijenjene muškarcima. Kroz takve inicijative, muškarcima mogu postati vrijedan resurs u izgradnji snažnijeg partnerstva između obitelji i vrtića, koji će djeci pomoći da postignu uspjeh pri napredovanju kroz odgojno - obrazovni sustav.

REFERENCE

1. Epstein, J.L. (1988). *How Do We Improve Programs for Parent Involvement?* EDUCATIONAL HORIZONS 66(2): 58-59. EJ 364 521.
2. Epstein, J.L. (1992). *School and Family Partnerships*. U M.C. Alkin (ur.), *ENCYCLOPEDIA OF EDUCATIONAL RESEARCH* (6. izd.) (str. 1130-1151). New York: Macmillan.
3. Gary, L., L. Beatty, and G. Weaver. (1987). *INVOLVEMENT OF BLACK FATHERS IN HEAD START*. (Konačno izvješće predočeno Ministarstvu zdravstva i usluga, ACYF, broj potpore 90-CD-0509). Washington, DC: Institute for Urban Affairs and Research, Howard University. ED 309 213.
4. Gould, T. (1996). *WORKING WITH UNDER 3'S: TRAINING AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT*; L. Abbott i H. Moylet (ur.); prevela i uredila: Katica Kuljašević, pedagog-mentor - prema izvornom tekstu, UK.
5. Hansen, A. Kirsten et al. (2001). *Kurikulum za vrtiće*. Zagreb.
6. Karweit, N. (1993). *Effective Preschool and Kindergarten Programs for Students At-Risk*. U B. Spodek (ur.), *HANDBOOK OF RESEARCH ON THE EDUCATION OF YOUNG CHILDREN* (str. 385-411). New York: Macmillan. ED 361 107.
7. Lamb, M.E. (djelo u tisku). *THE ROLE OF THE FATHER IN CHILHD DEVELOPMENT* (3. izd.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
8. Levine, J.A. (1993). *Involving Fathers in Head Start: A Framework for Public Policy and Program Development*. *FAMILIES IN SOCIETY*, 74(1): 4-19.
9. McBride, B.A., and H. Lin. (djelo u tisku). *Parental Involvement in Prekindergarten At-Risk Programs: Multiple Perspectives*. *JOURNAL OF EDUCATION FOR STUDENTS PLACED AT-RISK*.
10. McBride, B.A., M. Obuchowski, and T. Rane. (1996). *Father/Male Involvement in Prekindergarten At-Risk Programs: Research Guiding Practice*. Radionica prezentirana na bienalnoj konferenciji obiteljskih resursa u Chicagu.
11. McBride, Brent A. - Rane, Thomas R. (1996). *Father/Male Involvement in Early Childhood Programs*. ERIC Digest.